

Motion till riksdagen 2021/22:4496

av Mats Persson m.fl. (L)

med anledning av prop. 2021/22:135 Idéburen välfärd

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undanröja rättslig osäkerhet för ideella aktörer i välfärdssektorn, däribland genom att gå fram med ytterligare förslag i syfte att främja idéburet offentligt partnerskap (IOP), och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen beslutar att 1 kap. 2 a § lagen (2008:962) om valfrihetssystem får den lydelse som anges i motionens bilaga.

Motivering

I propositionen Idéburen välfärd (prop. 2021/22:135) föreslås att en ny lag införs som innebär att idéburna organisationer som bedriver offentligt finansierad välfärdsverksamhet frivilligt ska kunna registrera sig i ett särskilt register.

Det föreslås också att upphandlande myndigheter ges möjlighet att reservera rätten att delta i upphandlingar av vissa välfärdstjänster till idéburna organisationer, vars allmännyttiga syfte bidrar till att uppfylla ändamålet med den tjänst som upphandlas. Vidare föreslås även att en bestämmelse införs i lagen om valfrihetssystem som gör det möjligt för upphandlande myndigheter att i samma utsträckning reservera rätten att få delta i ett valfrihetssystem till idéburna organisationer.

Liberalerna har under mandatperioden efterfrågat att regeringen utnyttjar det beredningsunderlag som finns och lägger en proposition som stärker idéburna organisationers möjlighet att tillhandahålla offentligt finansierade välfärdstjänster på riksdagens bord. Vi välkomnar att så nu skett men beklagar att regeringen inte agerat snabbare i dessa angelägna frågor.

En mångfald av aktörer är avgörande för ett öppet samhälle. När Liberalerna satt i regering förbättrade vi därför förutsättningarna för idéburna aktörer i välfärdssektorn i flera avseenden. Sedan dess har vi efterfrågat ytterligare reformer för ett starkare civil-

samhälle med sjysta spelregler. I dag försvarar krångliga upphandlingsregler, dyra tillstånd och en tung byråkrati alltför ofta för små aktörer. Detta får till följd att medborgarnas valfrihet minskar, samtidigt som innovationer aldrig ser dagens ljus. I stället står det offentliga eller stora privata aktörer alltför ofta i monopollänkande ställningar. Något som även leder till att möjligheterna att göra karriär i flera kvinnodominerade yrken minskar. Inte minst har coronapandemin visat att civilsamhället utgör en avgörande kraft att ta till vara inom en rad samhällsviktiga funktioner.

Mot bakgrund av ovan är det angeläget med åtgärder för att värna och utveckla den idéburna verksamheten. På så sätt utvecklas och stärks mångfalden i enlighet med de avsikter som legat bakom reformer där offentliga monopol luckrats upp. Nu bör exempelvis non-profit-företagens möjligheter att finansiera investeringar i välfärden förbättras. Vi beklagar därför att regeringen inte tar chansen att utvidga möjligheten till idéburet offentligt partnerskap (IOP) så att civilsamhällets aktörer och offentlig sektor långt bättre kan samverka kring gemensam verksamhet. Som Famna och Forum framhållit i sitt gemensamma remissvar skulle ett sådant förslag undanröja onödig rättsosäkerhet på vissa områden och skapa förutsättningar för en rättsutveckling av begreppet icke-ekonomiska tjänster i svenska domstolar.

Därtill behöver regeringen ytterligare förtydliga vad som ska utgöra särskilda skäl när det gäller möjligheten att reservera valfrihetssystem för idéburna aktörer. Liberalerna värdesätter möjligheten att göra detta under förutsättning att de berörda aktörerna är av god vandel och delar demokratiska värderingar. Vi är därför kritiska mot att regeringen enligt vår bedömning inte gjort tillräckligt för att undvika rättslig osäkerhet vid ikraftträdandet av den nya lagen.

Vidare bör möjligheten till missbruk av lagen täppas till genom att ett undantag görs i konstruktionen av riktade valfrihetssystem inom det lagstadgade vårdvalet i primärvården. Detta behövs mot bakgrund av att det med regeringens förslag föreligger risk för att regioner byter ut redan fungerande valfrihetssystem mot drift i egen regi och på så sätt tillåts agera i strid mot andan i den nya lagstiftningen. Liberalerna föreslår att valfriheten värnas genom att lagen ändras med detta i åtanke.

Slutligen behöver reformen efterföljas av en samlad översyn av hur skattesystemet påverkar den civila sektorns möjligheter att bli en starkare aktör inom välfärdsarbetet.

Bilaga

Förslag till lag om ändring i lagen (2008:962) om valfrihetssystem

Härigenom föreskrivs att det i lagen (2008:962) om valfrihetssystem ska införas en ny paragraf, 1 kap. 2 a §, av följande lydelse.

Regeringens förslag

2 a §

En upphandlande myndighet får reservera deltagandet i ett valfrihetssystem för idéburna organisationer vars allmännyttiga syfte bidrar till att uppnå ändamålet med den tjänst som ska tillhandahållas.

För att kunna delta i ett reserverat valfrihetssystem får den idéburna organisationen endast göra sådana värdeöverföringar som är tillåtna enligt 8 § första stycket lagen (2022:000) om registrering av idéburna organisationer. Vidare får staten, en region eller en kommun inte ha ett rättsligt bestämmande inflytande över den idéburna organisationen.

Föreslagen lydelse

1 kap.

2 a §

En upphandlande myndighet får reservera deltagandet i ett valfrihetssystem, *som inte omfattas av 7 kap. 3 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30)*, för idéburna organisationer vars allmännyttiga syfte bidrar till att uppnå ändamålet med den tjänst som ska tillhandahållas.

För att kunna delta i ett reserverat valfrihetssystem får den idéburna organisationen endast göra sådana värdeöverföringar som är tillåtna enligt 8 § första stycket lagen (2022:000) om registrering av idéburna organisationer. Vidare får staten, en region eller en kommun inte ha ett rättsligt bestämmande inflytande över den idéburna organisationen.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

Mats Persson (L)

Maria Nilsson (L)

Gulan Avci (L)

Allan Widman (L)

Johan Pehrson (L)

Lina Nordquist (L)

Christer Nylander (L)